## петар т. бошковски

### некој ме уми

Пагам во туги јамки што ги нема
а што влечат на триста и триесет страни
Во едни мојот облик див звер го зема
во други чиста рака од апеж ме брани

Кој ме врти тоа везден како умее и знае
па ме кити ил ме фрла в морна страва
Подла собласт лажна што е за да трае
празна стомна да подигнам ли ми става

Што ли на ум има и што ли пребарува тука
тој незнаен глас што подземно ме клука:
ветерот заборавил што пепелот му рекол

Игрaва што милум-силум низ витли ме врака
само смешна игра ли е штом ме пракa
со една нога в рај со друга в пекол.

### сторенија

Сениште осмоного на згрбен човек јава
кој ни жив ни мртов се тегне под оваа лишка
Со шест нозе го стега со една му толчи глава
во друга место знаме развева гнасна бришка

Додека коњски череп сомнева во оваа шега
од смеа умира изглоден кокал од крава
Со глас на петел се јави еден мртовец сега
а место сонце месечина еве се крева

Некој сакал да стресе нешто што ке го следи до века
но симнато од неговите плеки да тргне тоа го чека:
овојпат простете мртвите не се криви

Сторенија кој ми стори кој ми избра таква казна
да папсувам над ужаси што ги нема ни во сказна
пред овие грдосии на сенки од луге живи.

### тајна

Верен слуга закопал тајна за да се смири
но на тоа место израснал боз што се гуши
Од бозот овчар шупелка зделкал што свири
Царот Тројан има козји уши

Во црн ковчег полугола убавица се спружи
а вештер брадест надве ја пили и очи вага
Неверица слатка од грклен до грклен кружи
што гледаш вистина — ке биде лага

Затнато шише исплива од долга водна мрака
и удри од него чума штом падна в прва рака:
ај врати ја назад ти таа слика

Со огромно уво еден лови земни нешта грешни
а друг очакарен в ѕвезди знаци изнаога смешни:
против себе светот талалика.

### песји јазли

Цвет месождер со мрсен јазик устата ја мази
и подбивно гледа на сончоглед што завртил глава.
Е треба ли да праша дали го сака или го мрази
она што својот живот за негов живот го дава

Додека жежи-пече зарипнато ја фали оваа ука
денинок туги јајца прегладна птица квачи
Се веди нова глупоста да и ја кука
сонцето е криво за сите земни задачи

Змијата страсно се слади голтајки ги своите мали
а штрк ја чека и очи над оваа глетка гали:
Сончогледот нека праша дали се овие закони здрави

Дали е мамка или е тоа само пресилена драма
пред очите на оној што се фака за гола кама:
жолт пајак мрежа скришна за пресрет отровен
прави.

### арам

Некој ни ги раси очите што ни трепкаат на тилот
а во просово зрно дебне мокта на Харибда и Сцила
Под кожата на светот дрочи бојата на смилот
арам укост арам слава арам срека арам сила

Некзнетата вина во своето смиско дувло се пикна
оставајки и можност за утешна клетва на својата
жртва

Пред да заборави на ова небото нечујно крикна:
што ако мртвата вистина никогаш не е мртва

Не сака да му се врати она што гаволот даде
само нека е вешт оној што дете од мајчина утроба
краде

Доброто пуштете го да живее во мирен храм

Како магла голем а стар и тежок како влага
по злото што кружи запреткувајки трага
се движи тој збор од чемери и срам: арам.

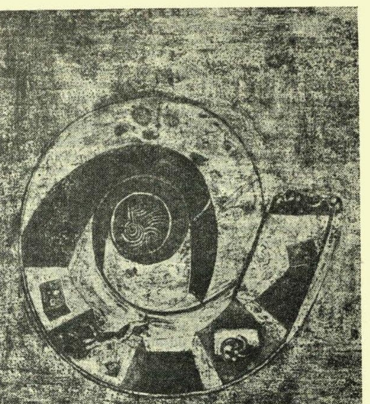

BRANKO MILJUŠ zaboravljena sadržina puža, 1962.

**МАЊЕ ПОЗНАТЕ РЕЧИ:**

НЕКОЈ МЕ УМИ — неко мисли на мене; **јамки** — замке; **влечат** — вуку; **апеж** — ујед; **везден** — стално; **стомна** — тестија; **пребарува** — претражује; **клука** — кљује; **витли** — вртлози; **што ме пракја** — чим ме шаље.

СТОРЕНИЈА — магије; **сениште** — утвара; **тегне** — вуче; **лишка** — авет; **бришка** — крпа судопера; **череп** — лобања; **сомнева** — сумња; **кокал** — кост; **следи** — прати; **симнато** — скинуто; **стори** — учинити; **папсувам** — малаксавам; **сказна** — скаска.

ТАЈНА; **шупелка** — свирала; **зделкал** — издељао; **убавица** — лепотица; **боз** — зова; **вештер** — вештац; **грклен** — гркљан; **лага** — лаж; **затнато шише** — запушена флаша; **очакарен** — избечен; **талалика** — талаличе.

ПЕСЈИ ЈАЗЛИ — пасји чворови; **подбивно** — подсмешљиво; **сака** — воли; **зарипнато** — промукло; **ука** — знање; **жежи-пече** — зрикавац; **квачи** — леже; **штрк** — рода; **глетка** — прозор; **и** — јој; **веди** — пили; **пајак** — паук; **скришна** — скривена; **пресрет** — у сусрет.

АРАМ — анатема; **раси** — труни; **тил** — врат; **дебне** — вреба; **дрочи** — бубри; **вина** — кривица; **дувло** — змијска рупа; **запреткувајки** — кријући; **движи** — креће; **збор** — реч.

---

## branimir donat

# NA SAV GLAS

Ima u modernoj srpskoj poeziji jedna vrlo simpatična pjesnička škola, škola govora, škola ekspresivnog buncanja, posrtanja, ali uvijek neumornog ispitivanja jezika, pa prema tome i iskušenja poezije same. Medij može biti posve različit on na samu prirodu poezije po stvaralačkom uvjerenju tih pjesnika neće bitno utjecati. Zato oni u izvesnoj mjeri skloni nekonvencionalnostima u prvom redu ispituju one regione jezika u kojima se ljudski glas najčešće i kreće. Nije u pitanju, doduše, samo izvjesna ekstravagantnost njihovog fiktivnog i po svemu sudeći nigdje izrečenog pjesničkog programa. Poneka njihova pjesma ili poneki stih slučajno će biti blizu dosjetke, nalik zvukovnoj šali, poviku upućenom nekoj ženi na drugoj strani ulice ili raspojasanom hihotanju. Kad smo u početku rekli da se radi o jednoj pjesničkoj školi govora nismo ni trenutak pomišljali da se radi o grupi logopata. Baš naprotiv: na ljude glasne, brbljave, moćnike riječima, ukratko žive pjesnike koji svoju poeziju ostvaruju metodom posve nalik našem komunikacionom govoru. Mi smo sasvim svijesni da ta glasna, pa ponekad čak i urnebesna vokacija ničim ne garantira poetsku vokaciju što nam je pruža napr. hermetičnost jednog Mallarmea ili Valerya, ali nije li ona neophodna da nas ponovo uvjeri u mogućnost postojanja poezije i liričnosti u sferama, koje veći dio naše, i ne samo naše poezije prezire. Uvjereni smo da sve nije poezija, ali isto tako da sve može postati poezija. Ali život ovog pjesništva ne može se iscrpsti u pasivnom prihvaćanju jedne ovakove formulacije. Oni su prije svega pjesnici životne prakse. Svaki pokret, svaki slučajni uzdah, hihot ili vapaj mogu biti ne samo povod za pjesmu, nego šta više svojom autentičnošću može ponekad biti pjesma.

Radi se o pjesnicima Branislavu Petroviću i Matiji Bećkoviću, pjesnicima radosno zaokupljenim dogadjajima oko sebe u kojima i sami nastoje svim silama uzeti učešće. To su pjesnici duboko uronjeni u pjenušave sokove života kojima hrane pupove ove kod nas prilično nove i osebujne liričnosti. Taj život koji njih fascinira jest život kontradikcija, nekoherentnosti, život istovremeno bučan i trom, veseo i tužan, prepun senzacija za ustreptala čula. Ovi pjesnici vole riječi iznad svega, ali ne u smislu leksičke ezoterike jednog Nastasijevića, njima su riječi samo medij u kojem mogu biti bezobzirni ljubavnici, strasni i divlji.

*Metak lutalica* Matije Bećkovića pogadja u srce, on sigurno probija oklop naše sklerotičko intelektualističke podozrivosti svojom hitrošću i iznenadjuje tečnim pogodkom. Neću tvrditi da su mu svi metci pravi, ima i ćoraka no i opasnih dum-duma, ali i oni koji eventualno zalutaju u bilo koji naš organ, krv će prije ili kasnije doplaviti do srca. Ti metci lete u našu novu poeziju, zvižde, pucnjevi se ponekad i suviše jako čuju, no ponekad se u toj bučnosti otkriva mnogo šarma. I Vladimir Vladimirović Majakovski pjevao je *Na sav glas* stvorivši svojom glasnošću, direktnim obraćanjem živom auditoriju novi oblik liričnosti koja bi uvijek na umu imala ne samo svoj svijet nego i svijet oko sebe. Bećković je u tom htijenju svojom poezijom instalirao *dežurno uho svijeta*, koje kao kakva prislušna radarska stanica, kao nedjeljivi dio jednog cjelovitog obrambenog sistema lirike i liričnosti, neposrednim osluškivanjem vanjskih zbivanja, provocira budnost poezije. Kao program ova kao i svaka slična poezija bila bi možda čak i promašaj, ali kao neposredna reakcija na poeziju celomudrenosti, lažne cerebralnosti ili najodurnije plačljivosti ona je apsolutno prihvatljiva, šta više u ovom trenutku čak i nužna. Želim ponekad čitati pjesnika koji kune, i jede i spava kao i ostali ljudi, a da mu ipak pri tome njegova poezija ne postane banalna i isključivo zaokupljena efemernim atrakcijama. Ipak, bio bih posve nekritičan kada bih apsolutno vjerovao u sve Bećkovićeve čarolije i pomišljao da su se razvile same iz sebe. Ne, naprotiv svijestan sam da se u toj poeziji vrlo često mogu nazrijeti sjene raznih utjecaja ili pak snažnijih dojmova lektire, no ipak oni čine jedno jedinstveno tijelo, jedan cjeloviti organizam.

Srpska poezija pedesetih godina bila je pod vrlo snažnim utjecajem poezije Sergeja Jesenjina, i to onog *berezovijeg esenjina.* Uporno su se čitali stari prijeratni Pešićevi prijevodi i tako se je malo po malo stvorio ideal rustikalnog pjesnika, neotesane bekrije huligana, pjesnika čiji se cjelokupni kozmos može utopiti u nevelikoj boci rakije. Majakovski službeno cijenjen i ukazivan kao sjajni uzor više se recitirao po službenim priredbama nego što se pomno, stvaralački čitao. Zogović ga je svojim izborom dao suviše protokoliranog, jednoobraznog, predstavio nam ga je plošnog Majakovskog s neke agitpropovske afiše, zaboravio je tog nježnog ljubavnika, tog smjelog eksperimentatora. Ova nova pjesnička škola otkriva ona nam područja inspiracije koja su zaokupljale ranog Majakovskog. Izmedju parole i lirskog uzdaha zapravo i ne treba postojati razlike, izmedju uparložene fraze državotvornog rječnika i najsuptilnije, a ipak eksplozivne, metafore ne treba se osjećati razlika. Bećković svojom verbalnom imaginacijom pokušava te oubičajene i nepremostive razlike premostiti:

*„Poeziju treba koristiti kao nuklearnu energiju"*
ili
*„Ta žena taj gigant ta država u državi"*

Ova poezija pokušava liričnost dovesti na estradu, pokušava svojom čulnom i mladenačkom opijenošću opčarati cijelu okolinu. Izmedju proroštva Bećković je izabrao gromoglasno uvjeravanje, sugeriranje kaskadama riječi, jako emocionalno naglašenim metaforama i u svojoj izvornisti Bećkovićeva poezija rastrzana, nekoherentna, sastavljena od slučajnih zvučnih i smislenih asocijacija, puna aktivističkih sugestija jedne emocionalno neporočne mladosti usvojila je mnogo iskustava pjesnika svojih neposrednih prethodnika. U samoj konstrukciji mnogih stihova evidentno se osjeća neposredan utjecaj, pjesništva pok. Branka Miljkovića, njegov izrazito gnomički stih, sklonost aforističnosti, formuli. Iako je Miljkovićeva poezija po svom karakteru posve drugačija, možda čak i suprotna s osnovnim intencijama koje pokreću *Metak lutalicu*, Bećković pokušava čak i preuzeti neke bitne simbole, ali nadam se da će s vremenom u tom pjesništvu posvema prevladati kvalitete govornog, vrijednost ekspresivnosti govornih konstrukcija i da se insistiranje ne poetičnosti neće tako često susretati kao u ovom zapravo Bećkovićevom prvencu. Vjerujem da sada nisu komparacije toliko bitne, ali uvjeren sam da tek pojavom liričara kao što su Branislav Petrović *(Moć govora)* i sada Matije Bećkovića otkriven za našu suvremenu poeziju taj do sada necijenjeni glas poezije. Poezija gesta i neposrednog obraćanja, pisana u Bećkovićevom slučaju kroz mrenu prvog pijanstva, stvorena je iz nekog stanja opijenosti, koje nije prešlo jos u mamurluk. Otuda i potječe sva napetost, koja prijeti lančanom reakcijom osjećaja, atomskom fisijom. Tome možda potpomaže i sama pjesnička tehnika ovog pjesnika. Pjesme s rimama ponajčešće su mu parnjaci i svojom neposrednom eliptičnošću stvaraju dojam gnome. Ako se potrudimo da prodremo u misaone dubine mnogih njegovih pjesama, pa čak i onih ponajboljih stihova, otkrit ćemo jednu necjelovitu misaonost, pa ponekad čak i svijesnu težnju za efektima. Kao predmet Bećkovićeve poezije ne javljaju se samo neposredne reakcije na životne slučajnosti, kako bi to možda najčešće i očekivali. Isto tako često susret ćemo i uporno insistiranje da se napiše lirska pjesma o pjesmi. Ali, iako te etide pour une l'art poetique ponekad otkrivaju poneka zanimljiva rješenja, ipak među njima ćemo uzalud tražiti onaj glas koji nas kod Bećkovića oduševljava, a to je jedan napukli, robusni, bezobrazni, huliganski, halbštarkerski mentalitet koji teži apsolutnom posjedovanju sveg onog što ga uzbudjuje i oduševljava. Elegičniji od Branislava Petrovića, i više sklon utjecajima, zasada manje pročišćen glas Bećkovićeve poezije poput ovrkuta neke usplahirene ptice koje cvrkutom želi izaći iz sebe same, koja bi se svojim lijetom htjela nadlijetiti, ptica pjesništva koja je zalutala iz jedne rustikalne faune idiličnih pejzaža trava, zova i potoka i doputovala prozaičnim telefonskim i telegrafskim žicama kroz cvrkut morzeove abecede do nekog uzbibanog i nervoznog svijeta. To pokazuje i pjesnikova metafora koja vrlo često koristi tehničke usporedbe da postignula adekvatne lirske ekvivalente stanja koja je pokreću. Ova poezija je sva izvan tradicionalne naše liričnosti, a ipak se neposredno nadovezuje na brankovsku tradiciju i tu tradicionalnost otkriva svojom u krajnjoj konzekvenci ipak elegičnom vokacijom.

Odustajem od definicija, doduše ova poezija ih ponekad pokušava sugerirati, ali tada onaj suptilni i autentični paradoks, ugodni nered osjećaja i osjećanja podsjeća na izvornu slučajnost, spontanost i prezir prema svakoj učenosti, koju nam nudi mnoga čest modernog pjesništva.